

Foredragsholder: Kunnskapsminister Torbjørn Røe
Isaksen

Arrangement: Samling for fylkeskommunalt nettverk
for "Program for bedre gjennomføring"

Dato: 6. oktober

Sted: Grand Hotell, konferanseavdelingen i 7.
etasje

Kjære venner

- Vanligvis når jeg er invitert til å snakke om gjennomføring i videregående opplæring, så bruker jeg en del av tiden på beskrive hvilke utfordringer vi har. Altfor mange faller fra videregående opplæring. Spesielt er frafallet blant de som tar yrkesfag stort. Og så videre.
- Men dere kjenner utfordringene. Dere vet at de har vært der i mange år, og dere vet at på tross av mange ulike tiltak, mye penger og innsats så ser bildet ikke veldig annerledes ut i dag enn for 20 år siden.

- Jeg er klar over at en del av dere har sett ganske mange statsråder komme og gå uten at det har ført til de helt store endringene i frafallet. Men jeg er her for å understreke at vi ønsker forandring og at det er noe jeg er svært opptatt av å få til. Dagens frafallstall er ikke holdbart i lengden, og denne regjeringen har høye ambisjoner for gjennomføringen i videregående opplæring.
- Vår videre innsats for økt gjennomføring må sees i sammenheng med det arbeid vi har satt i gang for å se hvordan vi totalt sett kan jobbe bedre mot utsatte barn og unge under 24 år. Vi tror at det er mye å hente ved at departement og direktorat jobber bedre og tettere sammen.
- Derfor samarbeider vi med Barne og likestillingsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet for å gjøre noe med nettopp det.
- Vi leder en arbeidsgruppe som skal beskrive utfordringer og foreslå tiltak og strategier for samarbeid for oppfølging av utsatte unge. Det skal resultere i at flere barn og unge får den hjelpen de trenger for å komme seg igjennom videregående opplæring.

- Vi ønsker at de samlede ressursene som de ulike departementene og direktoratene har til denne målgruppen skal brukes bedre. Vi må bli flinkere til å se hele bildet – sammenhenger - og ikke bare en sektor for seg selv.
- Men hvordan skal vi jobbe i skolen for å få gjennomføringen opp? Vi har bestemt oss for det vi kaller en skrittvis reform, med en tydelig kunnskapsbasert innsats.
- Viktig å understreke at vi ikke glemmer det som har skjedd tidligere når vi nå starter veien videre. Erfaringene fra Ny Giv er en naturlig del av det videre arbeidet for økt gjennomføring. For vi skal bruke de viktige erfaringene som dere sitter på og så koble det sammen med forskning.
- Norsk skole har hatt nok store, omfattende reformer. I stedet for å rulle ut en masse ulike tiltak nasjonalt, så ønsker vi i stedet en systematisk utprøving av tiltak. Og så skal vi evaluere hvordan de ulike tiltakene fungerer før de eventuelt rulles ut over hele landet.

- Som en del av det arbeidet, har departementet gått igjennom deres rapporter og tilgjengelig forskning for å lage en modell som viser de mest kritiske overgangene og risikofaktorene for frafall i videregående opplæring.
- Vi har identifisert 6 kritiske områder, og det er på disse områdene vi ønsker en systematisk utprøving av tiltak. Det er disse tiltakene som utgjør det nye Programmet for bedre gjennomføring.
- **De kritiske fasene er - for det første, overgangen fra grunnskole til videregående.** Det er behov for et mer systematisk samarbeid mellom kommune og fylke slik at den videregående skolen allerede før skolestart fange opp de elevene som vil slite med gjennomføre.
- **Nummer to - Kartlegging, planlegging og oppstart:** Kartleggingsprøver ved oppstart på VG1 kan oppdage de som eventuelt ikke blir fanget opp allerede før skolestart. Det gjør at fylkeskommunen har oversikt og kunnskap over den enkelte elevs styrker og svakheter, og kan dermed sette inn tiltak.

- **Det tredje kritiske området er på VG1:**
Her må vi legge større vekt på å yrkesrette fellesfagene. Elever som ikke har grunnlag for standpunktkarakterer eller stryker i ett eller flere fag, bør følges spesielt opp i overgangen til VG2.
Underveisvurdering svært viktig.
- **På VG2:**
Her kommer elevene tett på både yrkesfaget de har valgt eller det studieforbereidende programområdet. Organiseringen av opplæringen kan ha stor betydning for motivasjonen til elevene. Svake karakterer og høyt fravær tidlig i VG2 gir et grunnlag for å vurdere hvem som kommer til å slite med å få læreplass eller bestå fag i VG3.
- **Overgangen fra VG2 til VG3**
Mange elever mangler nødvendige kvalifikasjoner for å få læreplass eller for å bestå fagene i studieforbereidende retninger. En av fire søkere får ikke læreplass, og skolene har i begrenset grad attraktive VG3-tilbud for elever som ikke får læreplass. For mange elever starter på VG3 uten at de har den faglige kunnskapen de trenger for å gjennomføre. Da er veien til frafall kort.

- **Om elevene kommer så langt er det siste kritiske området sluttvurdering og veien videre**
Opp mot 40-50 prosent av elevene i påbygging har de siste årene strøket i et eller flere fag, mens de fleste består fag- eller svenneprøven. På både yrkesfaglige og studieforbereidende utdanningsprogrammer er det en del elever som fullfører, men uten å bestå.
- **I tillegg har vi de ungdommene som *ikke* kommer til sluttvurderingen – hva gjør vi med denne gruppen?**
Fylkeskommunens oppfølgingstjeneste har jobbet godt tverrfaglig og med tett oppfølging av de som faller fra. Det gjør at vi har kontroll på så og si hele målgruppen. Av 20 000 ungdommer utenfor opplæring og arbeid er det nå bare ca 1000 ungdommer som vi ikke har lykket å få kontakt med. På det verste hele 50 % av målgruppen.
- Nå når oppfølgingstjenesten har funnet frem til disse ungdommene gir da fylkeskommunen de riktige tilbudene? Vil innsatsen føre til at flere av disse ungdommene kommer seg videre i opplæring eller arbeid?

- Det er først og fremst i de nevnte overgangene at mange faller fra, og det er denne modellen som ligger i bunn for våre tiltak fremover. Denne måten å jobbe på gir oss økt tilfang av forskning på effektene. Vi tror at gjennom systematisk utprøving er det mulig å bygge et kunnskapsgrunnlag om effektive tiltak. Det vil i sum og over tid innebære en reform av videregående opplæring, enten uformelt gjennom endringer i praksis og kultur eller formelt gjennom endringer av statens styring av videregående opplæring.
- Når man finner fram til tiltak der effekten kan dokumenteres, så må vi bestemme oss for hvordan denne kunnskapen skal tas videre og eventuelt settes ut i livet som nasjonal politikk. Det betyr at reformen vil implementeres skrittvis.
- Når vi snakker om frafall så blir det fort en debatt om yrkesfagene. Det er selvfølgelig ikke så rart siden frafallet faktisk er høyere der, men vi må ikke redusere enhver debatt om yrkesfagene til en debatt om frafall. Jeg vil likevel si litt om hva vi mener skal gjøres i vårt Yrkesfagløft.

- For å få enda flere dyktige fagarbeidere må vi samarbeide tettere med arbeidslivet. Vi har nettopp startet et arbeid for å se på hvordan vi kan sikre at fagutdanningene er tilpasset arbeidslivets behov i fremtiden. Noen av dagens lærefag er ikke særlig etterspurt og vil trolig forsvinne. For andre lærefag kan det være aktuelt med en kortere eller lengre opplæringsperioder. I tillegg forandrer samfunnets og arbeidslivets behov seg hele tiden, og det gjør at det trengs helt nye lærefag i noen bransjer.
- Vi vil at elever skal møte arbeidslivet og yrkene de utdanner seg til, tidligere og oftere enn de gjør i dagens hovedmodell. Vi vil yrkesrette fellesfagene. Skal du bli bilmekaniker, skal det du lærer i samfunnsfagtimen være knyttet opp til det. Det skal være tydelig hvorfor engelsken du lærer er en del av fagutdannelsen.
- Vi ønsker at elever som trolig vil slite med å kunne gjennomføre en ordinær fagutdanning skal ha en tredje vei. En slik praksisbrevordning skal være et alternativ som er mer praktisk rettet og ha færre mål knyttet til læreplanen. Det er noen av tiltakene som vi kommer med.

- **Lærerløftet**

Det var kort om hvordan vi ser arbeidet mot frafall på videregående nivå (flere detaljer fra Johan), men mye har skjedd før elevene kommer dit.

- Vi vet at mye av frafallet skjer som en følge av for svake grunnleggende ferdigheter. Vi gir alle de 60 000 barna som starter i førsteklasse hvert år et løft – et løfte om at de 10 år senere skal gå ut av grunnskolen med ferdigheter og kunnskap som gjør at de skal komme seg inn i vokslivnet. Dessverre så holder vi ikke det løftet til alle. Det er ikke godt nok.

- Det er bakgrunnen for at vi i forrige uke presenterte Lærerløftet. Det videre arbeidet med å få opp gjennomføringen i videregående oppløring er en del av den strategien.

- Skolen skal gi alle elever den kunnskapen de trenger for å skape seg et godt liv og bidra i samfunnet. Gode lærere er avgjørende for å få til det. Det viser også forskning. Derfor gjennomfører vi nå et historisk lærerløft.

- **I strategien så har vi 5 hovedtiltak – 4 av dem går på lærerrollen mens den 5. går på dere som skoleeiere.**
- **Kompetansekrav**
Vi innfører et kompetansekrav for undervisning i grunnskolen. Vi vil at alle lærere som underviser i matematikk, engelsk, norsk, samisk eller norsk tegnspråk, skal ha fordypning i faget. Målet er at alle skoler skal kunne overholde de nye kompetansekravene i løpet av 10 år.
- **Femårig masterutdanning**
Vi vil gjør om grunnskolelærerutdanningene til femårige masterutdanninger i 2017. Master i lærerutdanningsfagene norsk, samisk, norsk tegnspråk, matematikk og engelsk skal prioriteres.

- **Skjerpede opptakskrav i lærerutdanningen**

Vi vil skjerpe opptakskravet i matematikk fra karakteren 3 til karakteren 4 for å komme inn på grunnskolelærer- og lektorutdanningene fra 2016. Øvrige opptakskrav vil inntil videre forbli som i dag, men vi vil gradvis skjerpe opptakskravene også i andre fag.

Vi mener at det på sikt vil bidra til en skole hvor elevene lærer mer.

- **Karriereveier for lærere**

Høyere krav og Masterutdanning vil være med å heve læreryrkets status og rekruttere flere gode lærere til yrket. Men det er ikke nok – det trengs også flere karriereveier i skolen.

- I dag må i for stor grad lærere forlate klasserommet for å få seg en karriere i skolen. Flere faglige karriereveier i skolen kan gi dyktige lærere nye muligheter til utvikle seg faglig og gjøre skolen til en mer attraktiv arbeidsplass. Også viktig for å trekke flere av de faglig sterkeste studentene til lærerstudiet.

- Nye karrieremuligheter er først og fremst en sak mellom partene i sektoren, men regjeringen ønsker at det skal være mulig for en lærer å bli spesialist med økt lønn og status.
- Derfor vil vi sette i gang piloter med særskilte stillingskategorier i et begrenset antall kommuner og fylker fra høsten 2015. Pilotene skal gå både i grunnskolen og videregående. Pilotene skal vare i to år og evalueres.
- Dette er de fire tiltakene som gjelder læreren og lærerrollen, men det holder ikke for å sikre mer kunnskap til elevene. Det er ikke tilfeldig at strategien heter Lærerløftet – **på lag for kunnskapsskolen**. Vi bygger det laget ved å styrke rektorenes, kommunenes og fylkenes evne til å utvikle skolene sine lokalt.
- Gode enkeltlærere er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig forutsetning for å skape en god skole. En godt organisert skole, dyktig ledelse og et sterkt lærings- og profesjonsfelleskap må til for at lærerne skal kunne gjøre en best mulig jobb.

- Rektorene må sørge for en skolehverdag hvor man deler kunnskap og erfaringer. Regjeringen vil derfor videreføre den nasjonale rektorutdanningen gjennom statlig finansiering av studieplasser.
- Kommuner og fylker må kontinuerlig utvikle sine skoler. Det er en tett sammenheng mellom hvordan en elev har gjort det faglig på grunnskolen og sjansen for å gjennomføre videregående opplæring. Men det er betydelige forskjeller mellom fylkene når en ser på sannsynligheten for å gjennomføre gitt et visst nivå på antall grunnskolepoeng.
- Et eksempel er mellom nabofylkene Hedmark og Oppland. Hvis du går ut av grunnskolen med et lavt poengsnitt på mellom 30 og 34, så er sjansen for at du gjennomfører videregående opplæring 10 prosentpoeng høyere i Hedmark enn i Oppland. Med det samme utgangspunktet er det altså 29 prosent som gjennomfører i Oppland mens det i Hedmark er 39. Det kan være mange grunner til forskjellene, men den er stor.

- Det viser at det er klare forskjeller på kommunenes og fylkenes kapasitet og kompetanse til å følge opp skolene, og vi må bli flinkere til å lære av de beste.
- Derfor vil vi etablere en ordning med kompensatorisk bruk av det nasjonale veilederkorpset for tett oppfølging av skoleeier som ikke oppnår tilfredsstillende resultater. Veilederkorpset gir støtte til skoleeiere og skolars arbeid med å heve kvaliteten. De skal først og fremst hjelpe kommuner og fylker som over lang tid har vist utilfredsstillende resultater og som mangler kapasitet til å utvikle egne skoler.
- For å lykkes, både med å bygge kunnskapsskolen og få ned frafallet, mener vi gode, faglig sterke og motiverte lærere, i sterke lærerfelleskap med klar ledelse og en engasjerte og lyttende skoleeier er våre viktigste virkemidler.

Takk for oppmerksomheten.